

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

ХАРКІВ – 2022

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 11 від 16 .11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

Сапога О.Г. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРОЯВІВ ДИСКРИМІНАЦІЇ ДО ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	162
Сиротюк М.І. СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ.....	169
Сініченко А.С. АКТУАЛЬНІСТЬ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У ВОЄННИЙ ЧАС.....	171
Соляник М.Г. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	172
Стеценко Є.В. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У ВИХОВАННІ ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	174
Субтельний М.Б. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	176
Тараненко А.Ю. ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ.....	180
Тарасюк Я. І. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА У ПИТАННІ ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА.....	182
Тичина Л.М., Романова І.А. ДІАГНОСТУВАННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	184
Уманець Г.В. ЗНАЧУЩІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ У ДІТЕЙ-СИРІТ ЦЕНТРА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	187
Черкашина Т.В. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ У ЦЕНТРИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	192

створення повноцінних умов виховання та розвитку дитини у сім'ї, поширення випадків антисоціальної, протиправної й адиктивної поведінки у родині.

Зазначимо, що вирішення проблем дітей, які потребують соціального захисту та підтримки, нормативно покладено на органи опіки та піклування. Виконання функцій щодо виявлення дітей такої категорії, їх влаштування покладено, у першу чергу, на служби у справах дітей. Підхід інституційності доповнюється закладами охорони здоров'я, соціального захисту населення, соціальними службами.

Таким чином, констатуємо, що у державі наявною залишається програма та механізм протидії соціальному сирітству. Така ситуація відповідає алгоритму: вилучення дитини з вулиці, притулок (тимчасове перебування), повернення у сім'ю або ж направлення до спеціалізованого закладу. Однак, незважаючи на це, констатуємо проблему у нормативних документах, практичних діях виконавчої влади, що регламентували б кваліфіковану підготовку та діяльність спеціалістів соціальної сфери, волонтерів, які працюють із категорією дітей – соціальних сиріт.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо наставництва» від 08.09.2016. № 1504-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>.

2. Конвенція ООН про права дитини [офіційне видання]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

3. Конституція України [офіційне видання]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

4. Указ Президента України «Про національну програму «Діти України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63/96#Text>.

Тичина Л.М.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Романова І.А.

доктор педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ДІАГНОСТУВАННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Повномасштабна війна в Україні призвела до ситуації, коли державним структурам у сфері соціальних послуг потрібна значна допомога з боку громадян. В Україні активізувалася волонтерська діяльність.

Підвищення рівня мотивації молоді до участі в волонтерських програмах залишається одним з найбільш пріоритетних завдань молодіжної політики в Україні, у тому числі у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти.

Аналіз дефініцій «волонтерська діяльність», «мотиви волонтерської діяльності», «соціально-педагогічна діяльність з мотивації молоді до волонтерської діяльності в закладі вищої освіти» у дослідженнях Р. Вайноли, А. Капської, Д. Горелова, Н. Вайнілович, Т. Лях, З. Бондаренко та інших дозволив визначити соціально-педагогічну діяльність з мотивації молоді до волонтерської діяльності в закладі вищої освіти як вид професійної діяльності, що створює сприятливі умови для залучення та подальшої самореалізації особистості у волонтерській сфері шляхом формування позитивного ставлення до волонтерського руху, усвідомлення його значущості; розвитку необхідних особистісних якостей, засвоєнні соціальних норм і цінностей; інформаційної та просвітницької діяльності щодо волонтерських груп, організацій, проєктів.

Соціально-педагогічна діяльність з мотивації майбутніх соціальних працівників до волонтерської діяльності в закладі вищої освіти має бути цілеспрямованою, носити просвітницький характер, забезпечувати формування мотивів залучення до волонтерства (патріотичності, альтруїзму, емпатійності).

Протягом жовтня місяця 2022 року на базі спеціальності 231 «Соціальна робота» факультету соціальних і поведінкових наук ХНПУ імені Г.С. Сковороди проводилось діагностування стану соціально-педагогічної діяльності з мотивації здобувачів до волонтерської діяльності.

На кафедрі соціальної роботи і соціальної педагогіки працює гурток «Волонтер» (<http://hnpu.edu.ua/uk/division/volonterska-diyalnist-maybutnih-socialnyh-pedagogiv-ta-pracivnykiv>), діяльність якого спрямовано на ознайомлення зі специфікою організації волонтерської діяльності в різних сферах; оволодіння майбутніми соціальними педагогами та працівниками формами, методами волонтерської діяльності, спільну розробку й реалізацію соціальних заходів з партнерами в навчальних закладах, громадських організаціях, соціально-реабілітаційних центрах, тощо. До засідань гуртка, які проводяться у формі тренінгових занять та майстер-класів, залучаються науково-педагогічні працівники, випускними спеціальності, партнери кафедри. Зокрема, протягом вересня-жовтня 2022р. здобувачі першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» відвідали серію тренінгів та ворк-шопів «Методи та техніки в роботі з постраждалими від бойових дій», що були проведені практичним психологом Благодійного фонду «Дон Калабрія» для психологів, соціальних педагогів та студентів у межах проєкту «Психологічна арт-студія для дітей та підлітків, які постраждали внаслідок бойових дій» за фінансової підтримки ТОВ «БАЙЄР».

Для визначення рівня мотивації молоді до волонтерської діяльності було підібрано когнітивно-ціннісний (показники: рівень обізнаності щодо особливостей волонтерської діяльності, усвідомлення ролі волонтера; місце альтруїстичної, безкорисливої, добровільної допомоги в системі цінностей особистості (Тестування «Що таке волонтерська діяльність?» (Л. М. Тичина), методика вивчення ціннісних орієнтацій «шкала Рокича» (М. Рокич)),

мотиваційно-особистісний (показники: прагнення та бажання бути частиною волонтерського руху, наявність власної ініціативи, інтересів та стимулів; рівень емпатії, стійкості, вольових якостей («Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» (О. Потьомкіна), Емпатійний потенціал особистості» (І. Юсупов)), поведінковий (прагнення особистості до виконання поставленої мети, вміння керувати процесом; спрямованість особистості на участь у добровільній, альтруїстичній, безкорисливій діяльності (Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» М. Морсанова). В опитуванні взяло участь 12 здобувачів 1 й 2 курсів ОП «Соціальна педагогіка» з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Результати опрацювання діагностичних даних виявили, що молоді бракує знань про особливості волонтерської діяльності (58% здобувачів мали невелику обізнаність про волонтерську діяльність у територіальних громадах, а 42% не мали уявлень про особливості волонтерської діяльності). Проте, здобувачі продемонстрували високі показники альтруїстичних ознак у системі цінностей (для 72% здобувачів була характерна альтруїстичність, 28% мали індиферентну роль альтруїзма). Діагностування рівня прагнення і бажання бути частиною волонтерського руху, а також виявлення рівня емпатії, стійкості та вольових якостей молоді визначило, що 80% здобувачів мають високий рівень мотивації до волонтерської діяльності, 72% продемонстрували високу емпатійність. Обстеження рівня спрямованості особистості на участь у добровільній, безкорисливій діяльності засвідчило, що 64% мали середню спрямованість на участь у безкорисливій діяльності.

У ході проведення співбесід з бакалаврами й магістрами спеціальності 231 «Соціальна робота» щодо волонтерської діяльності в сучасних умовах було виявлено, що значна частина з них вже задіяні у волонтерських заходах: координація роботи з організації та проведення на базі центру раннього розвитку «Lagom» творчих занять з дітьми, які перебувають на території, де ведуться активні бойові дії (м. Харків); співпраця з Харківською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України (участь в організації надання адресної гуманітарної допомоги категорії соціально незахищених громадян); гуманітарна допомога ВПО, особам з інвалідністю, пенсіонерам 80+, людям на деокупованих територіях на території Сахновщинської громади і деокупованих територіях (Ізюм, Куп'янськ, Гусарівка, Осинове, Новоосинове тощо); пакування й надсилання адресної гуманітарної допомоги (ГО «Марш жінок»); надання прихистку переселенцям; допомога з соціальної адаптації багатодітним родинам переселенців.

Таким чином, волонтерська діяльність є частиною повсякденного життя здобувачів й важливою складовою фахової підготовки зі спеціальності 231 «Соціальна робота».